

C Käberg Illustration

SNOKAbibliotek

Medieplan för Snoka-biblioteken 2022–2027

Bromölla Hässleholm Hörby
Kristianstad Osby Östra Göinge

Innehåll

Vision 2027	2
Syfte och mål	2
Strategier utifrån styrdokument	2
Utvecklingsområden.....	2
Snoka-biblioteken.....	3
Kommunerna i Snoka-samarbetet	3
Snoka-bibliotekens arbete med prioriterade grupper	4
Inköp och urval.....	6
Fjärrlån	6
Medieutbud.....	6
Gallring och bevarande	8

Bilagor och styrdokument

Kommunöversikt Skåne Nordost, se bilaga 1

[Bibliotekslag \(2013:801\)](#)

[FN:s barnkonvention](#)

[Region Skånes biblioteksplan](#)

Biblioteksplaner för folkbiblioteken Skåne Nordost

[Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling](#)

Vision 2027

SNOKAbibliotek är den självklara arenan för invånarnas behov av information, kunskap och förströelse. SNOKAbibliotek – ditt fria rum i världen.

Syfte och mål

Medieplanen ska vara ett redskap för det strategiska utvecklingsarbetet med medier. Den ska ge personalen ökad kunskap om mediearbetet och förse dem med fler möjligheter att möta invånarnas efterfrågan och behov. Målet är att medieplanen i förlängningen bidrar till att invånarna i de sex kommunerna i Skåne Nordost får likvärdig tillgång till litteratur, information och medier. Genom detta ska invånarnas möjligheter till kunskapsinhämtning och delaktighet i samhället stärkas.

Snoka-biblioteken ska även arbeta utifrån ett hållbarhetsperspektiv och mot målet att bli mer självförsörjande. Utvecklingsområden och utmaningar ska tillsammans med en vision om ett önskat läge fungera som en vägledning i mediearbetet. Uppföljning och revidering ska ske årligen samt vid behov.

Strategier utifrån styrdokument

Utifrån medieplanens mål samt de styrdokument som biblioteken har att förhålla sig till (se sidan 1), ska Snoka-biblioteken:

- Främja kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning och därmed bidra till det demokratiska samhällets utveckling.
- Ha ett medieutbud som bidrar till folkbildning, delaktighet och personlig utveckling.
- Arbeta läsförmedlande i syfte att stärka litteraturens ställning och verka för läskunnighet och läslust. Medier och tjänster som motsvarar olika behov ska finnas.
- Främja individens rätt att tillägna sig fakta. Bibliotekspersonalen ska underlätta detta genom att använda sin kompetens i källkritik och faktavärdering.
- Bidra till att öka invånarnas digitala kunskaper så att de ska kunna tillgodogöra sig Snoka-bibliotekens hela medieutbud och i övrigt rustas för kunskapsinhämtning och värdering.

Utvecklingsområden

För att syfte och mål ska uppnås behöver Snoka-biblioteken utveckla följande:

- Personalens roll som förmedlare av medieresurserna.
- Kompetensutveckling och kunskapsdelning som metod i mediearbetet. Viktiga byggstenar är förmåga till omvärldsorientering och en pågående dialog med användare och kollegor.

- Digitala resurser. Omvärldsbevaka utvecklingen av e-boksfrågan och sträva mot en nationell e-bokslösning för bibliotek.
- Likvärdig tillgång till litteratur, information och medier, och bedriva ett medvetet arbete med resursfördelning med hänsyn till bland annat prioriterade grupper och demografiska utmaningar.

Snoka-biblioteken

Folkbiblioteken i Bromölla, Hässleholm, Hörby, Kristianstad, Osby och Östra Göinge kommuner bildar tillsammans Snoka-biblioteken, som samarbetar kring ett gemensamt medieutbud och utifrån tanken att samarbetet ska gynna såväl ekonomisk som miljömässig och social hållbarhet.

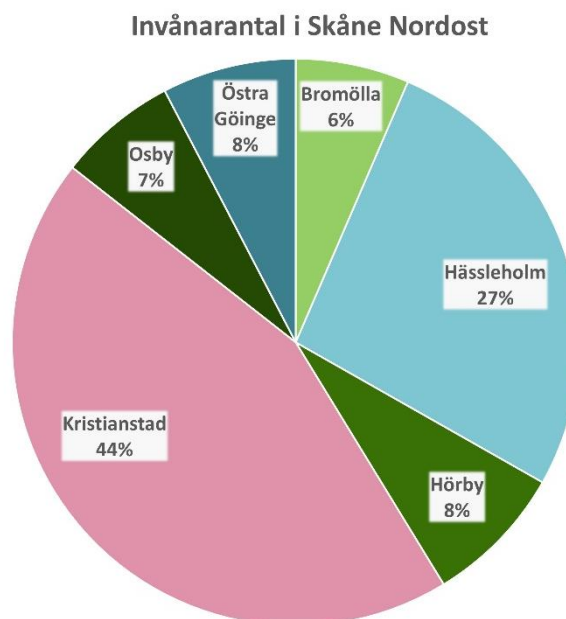
Snoka-biblioteken ska också främja en hållbar samhällsutveckling genom att vara en trygg, inbjudande och tillgänglig plats för läsning och kunskapsinhämtning. Denna strävan är i linje med Agenda 2030, FN:s handlingsplan för social, miljömässig och ekonomiskt hållbar utveckling, som Sverige är anslutet till. Ett av bibliotekens viktigaste uppdrag för att uppnå målen i FN:s Agenda 2030 är att sprida kunskap. Genom sitt sätt att fungera utifrån delningsekonomins system spelar biblioteken sedan länge en betydande roll för en hållbar samhällsutveckling.

Kommunerna i Snoka-samarbetet

Den sammanlagda folkmängden i delregionen uppgår till drygt 195 000 (2021) och det finns tydliga olikheter mellan kommunerna vad gäller till exempel geografisk storlek, antal invånare, antal utrikes födda, antal bibliotek och närhet till högskola. Exempelvis varierar folkmängden från Bromöllas 12 650 till Kristianstads 86 641 och endast i Kristianstad finns högskola med högskolebibliotek. Den sammantagna utbildningsnivån för delregionen är något lägre än riksnittet (SCB 2021).

Det finns även skillnader mellan biblioteken i Snoka-samarbetet. Ett exempel på det är att antalet invånare per bibliotek skiftar som mest med mer än hälften. Alla kommunerna har minst ett meröppet bibliotek och bokbuss finns i två av kommunerna.

För ytterligare samband se *Kommunöversikt Skåne Nordost* (bilaga 1).

Snoka-bibliotekens arbete med prioriterade grupper

Biblioteket är till för alla. Kommunernas lokala styrdokument har påverkan på verksamheterna, men gemensamt för Snoka-biblioteken är att de i enlighet med bibliotekslagen ska ägna följande grupper särskild uppmärksamhet:

Barn och unga

Snoka-biblioteken ska främja och inspirera till läslust utifrån målgruppens behov och förutsättningar. Det är viktigt att skapa läsvanor och stimulera till språkutveckling hos barn redan från tidig ålder.

I enlighet med Barnkonventionen ska barnperspektivet genomsyra Snoka-bibliotekens arbete med medier för barn och unga.

Medierna ska vara väl utvalda och anpassade så att det kan säkerställas att varje barn får sin läsupplevelse och sitt mediebehov uppfyllt. På samtliga bibliotek ska utbudet av medier kännetecknas av aktualitet, kvalitet och allsidighet.

Särskilt fokus ska ligga på den lustfyllda läsningen, där barn och ungas möjlighet till delaktighet ska vara framträdande. Det är viktigt att medierna innehåller en mångfald av perspektiv och möjlighet till igenkänning. Personalen ska aktivt informera barn och unga om att de kan påverka bibliotekets utbud och vara lyhörd för önskemål och förslag.

Varje Snoka-bibliotek ska sträva efter att erbjuda ett aktuellt bestånd av medier på de modersmål som finns i kommunen.

Snoka-biblioteken följer aktivt utvecklingen avseende olika typer av medier, såsom e-medier och spel, för att nu och i framtiden kunna erbjuda barn och unga den service de efterfrågar och har behov av.

Nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska

Medier på de nationella minoritetsspråken ska finnas på Snoka-biblioteken. Minoritetsspråken ska synliggöras oavsett efterfrågan. Detta är viktigt för den individ som identifierar sig med en nationell minoritetsgrupp, men även för att i övrigt uppmärksamma övriga besökare på de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Snoka-biblioteken behöver öka kunskapen om de nationella minoritetsspråken.

Snoka-biblioteken ska erbjuda personer med annat modersmål än svenska medier på de önskade och efterfrågade språken. Bestånden bör även överensstämja med de lokala befolkningsstrukturerna då biblioteken kan stimulera till efterfrågan och utlåning genom att lyfta fram media på olika språk.

Personer med funktionsnedsättning

Snoka-biblioteken ska erbjuda tillgång till litteratur, information och distribution av medier i de format och på de sätt som motsvarar de behov och förutsättningar som kan finnas hos målgruppen. De digitala tjänsterna kommer med all säkerhet att utvecklas och allt fler kommer att använda dem. Snoka-biblioteken ska hålla sig uppdaterade om utvecklingen av medier och teknik för målgruppen.

Sammanfattning prioriterade grupper

Snoka-biblioteken behöver ytterligare utveckla kompetens och arbetssätt för att nå de prioriterade målgrupperna och i övrigt sträva efter att överbrygga samhällsstrukturella och individuella olikheter.

Ett mer uppsökande arbete i samverkan med lokala aktörer behöver göras.

Det läsfrämjande arbetet behöver fokusera på behoven av läsning på olika sätt och i olika former.

Vidare behöver Snoka-biblioteken sträva efter att kunna erbjuda, förmedla och sprida kunskap om fler olika typer av medier såsom e-böcker, talböcker och film på de olika språken och för de olika målgrupperna.

Inköp och urval

Snoka-bibliotekens mediearbete bygger på ett aktivt urvalsarbete som utförs med stöd i bibliotekslagen. Bibliotekslagen anger att folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. Snoka-biblioteken ska därför ha ett brett utbud av medier av olika format och på olika språk. Snoka-biblioteken ska också värna yttrandefriheten och bidra till det demokratiska samhällets utveckling genom kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Kvalitet handlar om att det ska finnas en balans i beståndet och avvägning i urvalet. Biblioteken ska ha en positiv attityd till inköpsförslag och tillgodose dem i så stor utsträckning som möjligt med bedömning utifrån gällande urvalskriterier.

Fjärrlån

Snoka-bibliotekens gemensamma medieanvändning är i sig en faktor som minskar behovet av fjärrlån men målet är att öka självförsörjningen. Snoka-biblioteken är dock fortfarande beroende av att kunna fjärrlåna från andra bibliotek. I arbetet med denna service utgår vi från vårt folkbiblioteksuppdrag.

Det svenska fjärrlånelandskapet har under senare år förändrats då flera större bibliotek har infört mer restriktiva riktlinjer för fjärrlån. Transportstrukturen ser därmed annorlunda ut då fler böcker skickas över landet med post och den regionala medietransporten används mindre. Fjärrlån ska vara motiverade utifrån ekonomiska och miljömässiga aspekter.

Kurslitteratur står för en stor del av fjärrlånen. Vi ser också att önskemål om fjärrlån från distansstuderande ökar. Snoka-biblioteken bör informera studenterna om att de i första hand ska vända sig till sitt lärosäte vid frågor om kurslitteratur.

En annan stor del av fjärrlånen består av äldre litteratur eller litteratur av mer specifik eller smal karaktär. Ju större kunskap personalen har om användarnas behov och det lokala beståndet, desto färre fjärrlån behöver beställas. Överväganden behöver därför göras exempelvis i gallringssituationer, och kunskapen om vad som finns i det egna beståndet och förmågan att kunna förmedla detta till användaren blir därför viktigare.

Medieutbud

Skönlitteratur

Skönlitteraturen är en källa till såväl underhållning som förkovran. Snoka-biblioteken ska inspirera till läslust genom ett rikt utbud av skönlitteratur som är allsidigt och innehåller det aktuella och förväntade, men även det oväntade och äldre litteratur. Olika genrer och olika språk ska finnas representerade.

Facklitteratur

Facklitteraturen på Snoka-biblioteken ska bidra till invånarnas möjligheter att fortbilda sig och vara ett stöd i det livslånga lärandet. Den ska inspirera till kreativitet, självförverkligande och tillägnande av ny kunskap. Den ska utgöra en möjlighet för invånaren att förstå och vara en del av sitt lokalsamhälle och sin omvärld i övrigt. Snoka-biblioteken ska vara lyhörda för invånarnas lokala behov. Det ska finnas en ämnesmässig bredd och olika infallsvinklar ska beaktas. Beståndet ska vara uppdaterat och utgåvor med inaktuella faktauppgifter ska gallras.

Film, musik och spel

Invånarna i Snoka-kommunerna använder fortfarande i viss utsträckning de fysiska formerna av film, musik och spel. Snoka-biblioteken köper därför in dessa medier som ett komplement till de allt mer vanligt förekommande digitala medierna i nämnda kategorier.

Snoka-biblioteken erbjuder invånarna tillgång till strömmad kvalitetsfilm. Användande och resursfördelning behöver följas upp.

E-medier och fysiska ljudböcker

E-böcker (e-textböcker och e-ljudböcker) är gemensamma i Snoka-biblioteken. Användningen av e-ljudböcker ökar tydligt, och kommer troligtvis att öka ytterligare. Snoka-biblioteken kompletterar med de fortsatt efterfrågade fysiska ljudböckerna. Snoka-biblioteken arbetar aktivt med inval av e-bokstitlar efter samma urvalskriterier som för fysisk litteratur.

Tillgången till e-medier är styrda till en enskild leverantör med en kostnadsmodell som innebär att biblioteken betalar för de e-böcker som lånas ut. Det medför att utbudet och antalet möjliga lån blir begränsat för invånarna. E-medier används i nuläget av ca 10% av de aktiva användarna (2021). Digitala alternativ är bra ur ett hållbarhets- och tillgänglighetsperspektiv, men behöver komma fler användargrupper till del. En nationell e-bokstjänst skulle ge bättre förutsättningar för en mer likvärdig tillgång till e-medier.

Databaser

Databasernas traditionella funktion som faktakälla har minskat hos användarna. Snoka-biblioteken erbjuder tillgång till ett fåtal databaser och har en gemensam databas (Alex författarlexikon). Gemensamma abonnemang med remote access för ett par noga utvalda databaser skulle möjliggöra en mer jämlik tillgång till information oavsett invånarnas bostadsort. Idag finns också många fria e-resurser som Snoka-biblioteken behöver öka sin kunskap om och bli bättre på att lyfta fram.

Tidningar och tidskrifter

Tidningar och tidskrifter ska finnas på Snoka-biblioteken så att invånarna ges möjlighet att ta del av nyheter och aktuell samhällsdebatt, att förkovra sig och underhålla sig.

I Snoka-samarbetet erbjuds såväl det ämnesmässigt breda som det lite smalare i det samlade utbudet. Både lokala och rikstäckande tidningar ska finnas på Snoka-biblioteken. Databasen PressReader är en resurs för några bibliotek vad gäller digitala tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska. Ett kommundemensamt abonnemang med remote access skulle främja mer jämlik tillgång till information för Snoka-invånarna.

Lokal litteratur

Snoka-biblioteken har ansvar för att omvärldsbevaka och köpa in media med lokal prägel och som är av intresse för lokalbefolkningen. Inställningen till inköpsförslag av lokal prägel bör vara generös.

Kurslitteratur

Allt fler utbildningar bedrivs idag på distans, och det troliga är att antalet distansstuderande framöver kommer att öka. Detta innebär ett högre tryck på folkbiblioteken vad gäller önskemål om kurslitteratur, något som inte ingår i folkbibliotekens uppdrag. Kurslitteratur köps in om den bedöms vara av allmänt intresse och till nytta även för andra låntagargrupper. Bedömningen görs av utsedd personal på respektive bibliotek.

Gallring och bevarande

Gallring ska göras kontinuerligt för att hålla beståndet aktuellt och för att underlätta för invånarna att hitta i bibliotekens samlingar. Snoka-biblioteken har inget bevarandansvar. De olika Snoka-biblioteken gör en bedömning utifrån sina lokala förutsättningar om vad som ska sparas. Bedömningen görs utifrån gemensamma riktlinjer för vad som bör övervägas för bevarande, och vad som bör gallras. Verk innehållande kontroversiella åsikter eller föråldrat innehåll kan sparas med hänsyn till den historiska kontexten och värderingar som var rådande vid verkets uppkomst.

Kommunöversikt Skåne Nordost

	Bromölla	Hässleholm	Hörby	Kristianstad	Osby	Östra Göinge
Befolkning och yta						
Folkmängd	12 650	52 309	15 745	86 641	13 269	14 941
- varav barn	2665	10 567	3227	18 351	2724	3455
Utrikes födda, %	17,2	17,1	12,3	19,6	17,6	19,5
Medelålder	43,7	43,4	43,1	42,2	44,1	41,8
Yta, km ²	197,14	1307,43	433,08	1820,75	498,84	451,15
Befolkningsstäthet, inv/km ²	77,8	41,2	37,6	69,6	23,1	34,6
Arbetslöshet, %	9,1	9,7	6,9	10,7	8,6	12,2
Medelinkomst	26 875	26 117	27 108	26 808	26 442	24 150
Arbetspendling in	1950	5960	1960	9944	1534	1558
Arbetspendling ut	3004	7516	4092	8515	2859	3298
<i>Källor: scb.se, regionfakta.com (statistik 2021)</i>						
Utbildningsnivå						
Folkskola/grundskola, %	74,40	68,05	63,27	58,56	72,57	83,42
Gymnasial utbildning 3 år, %	83,87	80,53	90,14	79,04	83,86	79,24
Eftergymnasial utbildning minst 3 år, %	41,72	51,41	46,60	62,39	43,58	37,33
<i>Källa: scb.se (statistik 2020)</i>						
Utbildningsmöjligheter						
Gymnasium	X	X	X	X	X	
Komvux; grund/lär/yrkes	X	X	X	X	X	X
Yrkehögskola		X		X	X	
Lärlingsakademien		X		X	X	X
SFI	X	X	X	X	X	X
Högskola				X		
<i>Källor: kommunernas hemsidor (2022)</i>						
Bibliotek						
Antal bibliotek inkl Hb/Sb	2	7	2	12	3	5
Filialer	1	6		10	2	4
- varav integrerade	1	2		5	1	3
Bokbuss			1	1		
Meröppet	1	1	1	1	1	3
Högskolebibliotek				1		
Lån/invånare	4,1	4,7	7,2	4,9	4,0	4,4
Mediabudget *	591 000	1 461 000	811 821	3 042 000	525 104	580 000
Mediabudget/invånare	47	28	51	35	40	39
Personal helårstjänster, årsverken	8,12	16,4	7,6	42,2	6,75	8,7
<i>Källa: kb.se (statistik 2021)</i>						

* BTJ:s inköpsvägledning ingår i mediabudget för Hörby, Osby och Östra Göinge samt BTJ:s digitala häfte ingår i mediabudget för Bromölla, Hässleholm och Osby.